

Milliyyet

Halk Gazetesi

16 SAYFA ● 100 LİRA
(90.91 + 9.09 KDV)

Niçin

Evlenemediler?

- Dünyaevine giremeyen politika, sanat ve edebiyat dünyamızın muzmin bekârlarının öyküsü...
- Bekârlığın ve evliliğin anatomisi...
- Meclis te bekârlık vergisi teklif eden bekâr kadın milletvekili...
- Üç bekâr edebiyatçı: Yahya Kemal, Abdülhak Şinasi Hisar ve Ahmet Hamdi Tanpınar...
- Bekârlığı seçen kadınlar: Saffet Rıza, Muazzez Tahsin Berkand, Nakiye Elgun
- Ve öteki muzmin bekârlardan bazıları: İbnülemin Mahmut Kemal, Hakkı Tarık Us, Besim Ömer Paşa, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Sakallı Celal, Esat Mahmut Karakurt ve diğerleri...

TAHA TOROS'un kaleminden

Yarın Milliyet'te

Niçin? Evlenemediler

TAHA TOROS

Hangileri daha sağlıklı, hangileri daha uzun ömürlü?

Şu bekârlık ve evlilik

SUNUŞ

"Dünyaevi"ne girmeden, dünyamızdan ayrılan çok kişi var. Bu yazı dizisi, yakın yıllardaki (bilim, tarih, edebiyat, sanat gibi) kültür dünyamızın tanınmış simaları ile ilgili...

Bunların bekârlığı seçmelerinde, evlenmelerinde çeşitli nedenler var. Bazılarının kendilerini bilime, bir davaya adanmasından, kimi sevdiğinin başkasına varmasından, kimi evliliği bir cendere say-

masından, kimi bekârlığı sultanlık saymasından, kimi cesaretsizlikten, kimi sağlıksızlıktan, kimi cimrilikten, kimi eski gelenekleri başta yapılarak bakmakla yükümlü bulunduğu aile çevresine bağlı kalmasından, kimi bir yuva kurmak için elverişli zamanı bulamamasından kaynaklanmaktadır.

Dizide aslında çok çetrefil bir konuyu zengin anılarından da yararlanarak yansıtmayı denedim...

dedikleri

1

● Türk gazeteciliğinin babası sayılan Şinasi, bir kitabında "Bekârlık gibi sultanlık olmaz" demişti. Oysa kendisi, kalabalık bir ailenin reisiydi

● Elliye yakın eser veren Besim Ömer Paşa, hiç evlenmemiş, bütün zamanını sosyal hizmetlere ayırmıştı

GEÇMİŞTE bekârlıkla evlilik konuları üzerinde çok söz söylenmiş ve yazılmıştır. Bu eleştiri kapısı, bugün bile, kapanmış sayılmaz. Bekârlık yanlıları, bekârlığı sultanlık olarak nitelerler. Gazetecilik mesleğinin öncülerinden merhum İbrahim Şinasi, 'Durubü-Osmaniye' adlı kitabında, "Bekârlık gibi sultanlık olmaz" der... Der ama, kendisi çok çocuklu, kalabalık bir aile reisidir. Şinasi'nin bu sözü, kitabına geçirdiği bir atasözünden kaynaklanmaktadır.

Bekârların, kendilerine özgü görüşleri vardır. Bunlar bekârlığın türlü yararları arasında, insan ömrünü uzattığını iddia ederler. Her vakit genç kalmak için, hiç evlenmemeli; derler ve eklerler: Yaşamın tek şilri, bekârlıktır!

Bazı kişiler, evliliği hürriyetli kısıtlayıcı buldukları için, bekârlığı tercih etmişlerdir. Bunlara göre evlilik, insanın dilediğince yaşamasına engeldir!

Bazı bekârlar —adeta evlilik aleyhine— gülünç fıkralar anlatarak bekârlıklarını överler. İçlerinde, bekârlığı sultanlığa benzetmekten öte, bekârlığı büyük bir akıllılık olarak savunurlar ve bu arada fıkraları anlatırlar:

Akıllı ve evlilikte tecrübeli olarak tanınmış bir kişi, henüz 17 yaşına basan, oğlunu evlendirmek istemiş. Dostları:

—A canım; çocuğu pek erken evlendiriyorsun! Biraz sabret de akli başına gelsin! demişler.

Adam şu karşılığı vermiş:

—Akli başına gelirse hiç evlenir mi?

BEKÂRLAR ÇOĞUNLUKTA

Fransa'da Deport adlı bir uzmanın raporuna göre, akıl hastanelerinde bekârlar çoğunlukta! 100 kişilik bir hastanede yatanların % 40'ını evli, % 60'ını deli bekârlar oluşturuyormuş. Aynı doktorun istatistiklere dayanarak belirttiğine göre, intihar olaylarında bekârlar, evlilerden daha çokmuş...

Evlilikte "küfüv" sorunu

Toplumumuzun bazı kesimlerinde, evlilik için, geçmişin derinliklerinden gelen bir âdet vardır: Evleneceklerde, küfüv aranır. Küfüv, denk, eş ve benzer anlamına gelir. Evleneceklerin servet, asalet, görgü, hatta güzellik açısından eşit nitelikleri olmasına dikkat edilir. Evlenecek çiftin, manevi açıdan, bir terazinin kefelerine konulduğunda, denge sağlanması gerekir.

Eski toplumda, aydınlar arasında denge dengi-ne olmayan evlilikler, çok garipsenirdi. Bu geleneği gözardı edenler de olurdu. Manevi açıdan küfüvü ve görgüsüyle, ağırlığına aittin değerindeki, güzel kızlar, mantar değerinde bile ağırlığı olmayan erkeklerle nasip olduğu görülürdü! Bu, bir kader yazgısıydı...

Küfüv'e önem veren kızların "armudun sapı", "üzümün çözü" kabildendi, incelemeleri normal karşılanırdı. Bu yüzden taliplerini reddeden kızların ömür boyu bekâr kaldıkları görülürdü. Aydın allelerde bu tutum olağan sayılırdı.

Günümüzde bekâr kalan kadınlar, erkeklerle kıyasla pek azdır. Bunlar da, genellikle, kültürlü allelerden çıkar. Ya denkleme çıkmadığından ya da meslek kadını olarak, meslek ve sanatları evliliğe tercih edecek kadar aşırı derecede sevdiklerinden veya omuzlarında büyük aile yükü bulunmasından dolayı, evlilik yapmamışlardır.

Paris tutkunu Hoca Tahsin Efendi Paris'te 125 yıl önce sefaret imamıydı. Bütün gününü kahvelerde geçirirdi! Batılı düşüncelerinden ötürü ona "Mösyö Tahsin" derlerdi. Bir ara, Paris'te açılan "Mektebi Osmanî"de öğretmenlik yaptı. İstanbul Darülfünunu'nun (üniversite) ilk müdürlerinden oldu.

Kaspar adlı bir araştırmacıya göre evliler, düzenli ve bakımlı bir yaşam sürdürdüklerinden, daha az hastalanırlar. Bu açıdan ömürleri, bekârlardan uzundur. Bu konuda her yaşta bekâr ve evlilerin ölüm nispetleri üzerinde de istatistikler yapılmış... Mesela, evli erkeklerin (70 yaşından sonra) % 26.9'u, bekâr erkeklerin % 11'i hayatta kalıyormuş. Bu kıyaslama, aynı yaşta evli kadınlarda % 28.7, bekâr kadınlarda % 23.6 imiş...

Değindiğimiz araştırmacı ve uzmanlar, evlilik ve bekârlık konusundaki dünyada yankılar yaratan tartışmaları da incelemişler. Evlilikten yana görüşleri yansıtmışlar. Bu açıklamaya göre, evli erkekler düzenli yaşayıyorlar. Eşinin ve varsa çocuklarının ihtimamları onlara yönelik. Ev hayatından zevk alıyor ve mutlu oluyorlar. Hasta olurlarsa eşleri tarafından gözetiliyorlar. Üzüntülü günlerinde teselliyle aile yuvasında buluyorlar.

Oysa bekârlar, zaman zaman yalnızlıklar içinde kalıyorlar. Kendilerini teselli edecek can yoldaşları yok. Hastalıklarında bakımları, sağlıklı olarak yapılamaz. Böyle anlarda ruhlarına hüzn dolar. Sonuç olarak evlilik, tabiatın Anayasası gibidir. İnsan neslinin devamını sağlayan bir mutluluk kurumudur.

OSMANLI DÖNEMİNDE, BEKÂRLIK

Osmanlı yönetiminde bekârlık, şeyhülislamlik ve sadrazamlık, seraskerlik gibi, yüksek makamlara getirilmezdi! Nazırlar da, evliler arasından seçilirdi. Bekârlardan nazırlığa atanan olursa, bunlar kısa sürede başgöz edildirdi. Ama eşli ölmüş veya boşanmış olanlar, bunun dışındaydı.

Başlıkların bir nikâh geçmiş olması yeterli; görülürdü.

Şeriat kaidelerinde erkekler, 4 kadına (padişahlar için halifelik sıfatı dolayısıyla, bir imtiyaz olarak 8 kadına birden!) sahip olmak hakkı vardı. O dönemlerde bekârlar, parmakla gösterilecek kadar azdı. Sağlık yönünden engelleri bulunmadığı halde bekârlıklarının sürdürülen kişileri —toplumun bazı kesimlerinde— faz-

la itibar edilmezdi! Çünkü bunlar evliliği, bir kutsallık ve uygunluk olarak tanımlarlardı.

"Mutluluk" ile "mutsuzluk", dünyanın kuruluşundan beri, varlıklarını sürdürmektedir. Evlenecekleri imrendiren mesut çiftler yanında, uyumsuzluklarıyla geçimsizlikleri ile evlenme konusunda, çevresindekileri ürkütenler de vardır.

Genellikle, geçimsizliklerin, zamanla, yerini düzenli bir ortama terk ettiği bilinmektedir! Öte yandan bunu sağlamayıp, yapmacık da olsa mutlu bir görünümle, durumlarını çevreden gizleyenler de vardır. Bu arada, kendilerine dünyayı zindan eden, hayatlarını zehirleyen evlilikler de görülmüştür. Bu güzel dünyanın tadını, uyumsuzlukları nedeniyle tadamayınlar, hatta bunu âleme ilan etmekle bir nevi ferahlık duyanlara, karşı cinsten öç almak isteyenlere bile rastlanmaktadır. Oyle ki, bu duygularını, mezar taşlarında ilan ettirenler olmuştu! Örnek olarak, İstanbul mezarlıklarında bulunan mutsuzluk simgesi niteliğindeki iki taşta değineceğiz.

Bu mezar taşlarındaki yazılar —günümüzden yıllarca önce— "karı dirdirinden" ve "zalim avrat elinden" ölenlerin öyküsünü özetliyor...

Bu mezar taşlarındaki yazılarla, kocalarına hayati zindan ederek ölümlerine sebep olan kadınlar suçlanmaktadır. Kim bilir, merhumlar ne derece bizar olmuşlar ki, neler çekmişler ki, ölümlerinden sonra bile, onları teşhir etmekten çekinmemişler.

EVLENMEMENİN NEDENLERİ

Evlilikten çekinenlerin, maddi ve manevi açıdan, çok değişik nedenleri vardır. Sağlık, cimrilik gibi maddi sebepler yanında, uyumsuzluk, cesaretsizlik, güvensizlik gibi psikolojik nedenler de bulunmaktadır. Evlilikten ağzı yapıp yuvaları yıkılan aile yakınlarından, sık sık evlilik aleyhindeki sözlerini dinleyen küçük yaşta çocuklar, ilerdeki yaşamlarında, evliliği aşılması güç bir dağ gibi görürler. Bu açıdan, bekârlığı tercih ederler. Sevdiklerini almayan fazla duyarlı olanların, evliliğe küserek, bekâr kaldıkları bilinir.

Karı dirdirisinden vefat eden Halil Ağa'nın hazin durumu da diğerlerinden pek farklı değil... Zavalı Halil Ağa, günümüzden 141 yıl önce, karısının dirdirine dayanarak, dünyasından ayrılmış! Bu taş Merkezefendi Mezarlığı'ndadır. Orijinalliği bakımından —yıllarca önce— gelip geçenlerin daha iyi görebilecekleri bir yere nakledilmişti.

Yine şikayet Günümüzden 230 yıl önce ölen, Kazancı Elhaç Mehmed'in yukarıdaki mezar taşında, zalim avrat elinden öldüğü belirtilerek, ruhu için Fatıha okunması isteniyor. Kimbilir, kaç on bin kişi, bu mezarın önünden geçerken gülümseyerek fatıha okumuştur. Bu kavuklu mezar taşının, gerek mimarı, gerek hat sanatı açısından da ayrı özellik taşıdığı görülmektedir.

Evliliği bilmeyen Besim Ömer Paşa Genel sağlık kültürüyle, kadın ve çocuk hastalıkları konusunda 50'ye yakın eseri olan Besim, Ömer Paşa

(1861-1940), imparatorluk ve Cumhuriyet dönemlerindeki ilim, tıp ve sosyal yaşamına damgasını vuran saygın kişilerdendir. Onun sağlığını da yapılmış katkıları.

Öte yandan bazı allelerde, evlenmemiş kızlar varken, erkek kardeşlerin, onlar evleninceye kadar —bir saygı gereği olarak— bekârlıklarını sürdürmeleri bir gelenektir.

Yine sosyal nedenler açısından —bakmakla yükümlü— ana, baba ve kızkardeşleri bulunan erkekler de —bu aile yuvalarının mutlu yaşamını bozmamak için— yeni bir yuva kurmak istemezler... Bunlara göre, asıl aileyi ihmal etmek, onları yalnızlığa ve maddi imkansızlığa itmek, insanlığı aykırı ve sevimsiz bir olaydır. Toplumda bekârlıklarını bu nedenle sürdürülenler, sempati ile, olumlu bir şekilde karşılanırken. Bunun çok somut örneklerini, her toplulukta görmek mümkündür.

Tanzimatla birlikte Batı eğilimleri başlarken, Mustafa Reşit Paşa tarafından Paris'e gönderilen ve eğitimi orada tamamlayan Tahsin Efendi, 'Mektebi Osmanî'de hocalık, Sefarethane'de imamlık yaptı. Edebiyatçı ve aydın bir din adamıydı. Ne var ki, 'İlmî Simya', 'Kozmografya' ile uğraşması yüzünden, kendisine Mösyö Tahsin, denildi! Dinde reform yanlısıydı. Materyalist olarak tanındı. İstanbul'da doğmuştu, "Darülfünun'un ilk müdürü", üniversitenin, ilk rektörü oldu. Reformcu görüşü nedeniyle görevinden alındı. Ömrünün son yıllarını —halen Milli Eğitim Bakanlığı'nın kitap satış yeri olan, İstanbul'da Vilayet'in karşısındaki binada— kitaplarıyla baş başa geçirdi. Burada özel dersler verdi. Kafasıyla, kalbiyle kültüre ve çağdaşlığa bağ-

lı bir kişi olarak, burada 1881 yılında, veremden öldü. Erenköy Mezarlığı'nda toprağa verildi. Evlenmeye vakitli olmadı. Paris'teki eğitimi sırasında, Abdülhak Hamid, Hoca Tahsin Efendi'den özel ders almıştı. Yaz sıcaklarında onun, tebdili kıyafetle, Sen Nehri kıyılarında, suya giren sarıgın kızları seyrettiğini söylerdi! Paris'e git hey efendi, akl ü fikrin var ise, Dünyaya gelmiş sayılmaz gitmeye denir Paris'e! beyli Hoca Tahsin Efendi'ye aittir. Hocanın bu beytinde açıklamak istediği Paris, bir eğlence şehri olarak değil, uygarlığa yönelik bir şehir olduğu için dile getirilmiştir.

VE BESİM ÖMER PAŞA

İmparatorluk döneminde Türk hekimliğinin temsilcilerinden olan Besim Ömer Paşa (1861-1940), cumhuriyet döneminde de zirveden inmeyen biriydi. Elliye yakın eseri vardır. Besim Ömer Paşa, üniversite rektörlüğü de yaptı. Hiç evlenmedi. Evlilikte, yuvası için ayrıması gerekli zamanı tümüyle sosyal hizmetlere aktarmıştı. Bilecik milletvekiliyken vefat etti.

VARIN:

EVLİLİKTEN CAYDIRAN TUTKULAR

Niçin? Evlenemediler

TAHA TOROS

● Kimi kitap sevgisine, kimi düşüncelerine, kimi yazmaya tutkun olduğu için

Evlenmeyi unutanlar!

- İbnülemin Mahmut Kemal, her şeyini edebiyat tarihine ve nükteye adamıştı...
- Hakkı Tarık Us için her şey kitap ve belge, araştırma ve derleme demektir...
- Sakallı Celâl, düşünceleri arasında kaybolmuştu...

2

BAZI şeylere karşı meraklı aşırı tutkunlukların, evlilik sevgisini unutturduğu bilinmektedir. Bu yaradılıştaki olanlar en büyük saadeti evliliklerde değil, uğraşlarında bulurlar. Onlar için hayatın tadı ve anlamı taparcasına bağlı oldukları konularla kucak kucaca yaşamaktır.

Batı'da genellikle antika meraklıları ile koleksiyoncular kendilerini bu işe aşırı kaptırmışlardır. Bunların evlenmeye ayıracak vakitleri dahi kalmaz. Bizde de bu konu, daha çok eski kitaplara olan bağlılıkla somutlaşmıştır.

Ünlü edebiyat tarihi bilgini Ali Emiri Efendi (1857-1924) Osmanlı İmparatorluğu döneminde üç kitada mütevazı görevler alarak, bazen katiksiz ekmeğe yiyerek, bütün ayıklarını ve ömrünü bu ideal uğrunda harcamamış olsaydı bugün Fatih'teki paha biçilmez kitaplarla dolu Millet Kütüphanesi vücut bulabilirdi mi?

Evlilik için ayıracığı zamanı bu uğurdaki çalışmalarına ekleyen Ali Emiri Efendi evlenseydi, bu değerli eserleri derleyebilirdi miydi?

Ünlü edebiyat tarihçimiz İbnülemin Mahmut Kemal (1870-1957) bekâr kalmasaydı, bir "İbnülemin Abidesi" olarak nitelendirilen, o kıymetli eserleri meydana getirebilirdi miydi?

Hatta, eli sıkılığı ile, bekârlığını inatla sürdürmeseydi, gazeteci Hakkı Tarık Us'un (1889-1956) biriktirdikleri ile, Beyazıt Camii yanındaki adını taşıyan kütüphanesi kurulabilirdi miydi?

Bunlar ve bunlara benzer kişiler, mutluluk denilen zevki ve huzuru, evlilikten uzak olarak, bekâr kalmanın da çok ötesindeki eğilimlerinde bulmuşlardır.

İBNÜLEMİN MAHMUT KEMAL

Burada İbnülemin Üstadımızın evlenme girişimiyle ilgili bir konusuna değineceğim. Bibliografya ve biyografya alanında Doğu ve Batı'nın yegâne tanıdığı ilim adamımız, —kuşkusuz— İbnülemin Mahmut Kemal İnal'dır. Kendisi ile, ailece de görüşürdük. Bana gönderdiği 40'a yakın, edebi konularla ve kendine özgü noktelerle dolu mektupları ve yedi deftere sığdırabildiğim —adeta sohbet toplantıları tutanağı nitelikteki— anıları vardır.

Büyük edebiyat tarihçimiz İbnülemin'in kim olduğunu ve orijinal kişiliğini onu tanımamış ve sohbetinde bulunmamış olanlar, özellikle yeni kuşaklar, yeterince bilmezler. Ancak ikinci hatta üçüncü ağızdan —çoğu yanlış yansıtılan— fıkralarını dinlemiş olabilirler. Bu açı-

Bekârları evlendirme dernekleri

Batı ülkelerinde, bir zamanlar, pek revaçtaydı. Evlenecekleri yardımcı olan bu bürolara, bir hayli müşteri başvuru.

Hatırladığımız göre 1950'lerde Fatma Zekiye —adı gibi zeki— bir kadın, İstanbul'da "Evlendirme Cemiyeti" kurdu! Modern çağın, bir çöçüçatilik görevini üstlenmişti. Bu Evlendirme Cemiyeti'ne kaç kişinin başvurduğu ve kaç kişiyi başgöz ettiği bilinmemektedir. Ancak, başkanının o günlerde basına açıklamasında, erkeklerin bekâr kalmalarının nedenini üç bölümde yansıtıyordu: 1) Tereddüt, 2) Müşkül-pesentlik, 3) Parasızlık... Sanırım bu nedenler, bugün de ağırlığından bir şey kaybetmemiştir. Hele sonuncusu, evlenecekleri çok düşündüren ve bekâr kalmalarına neden olan faktörlerin başındadır.

Jübilesinde İbnülemin, İstanbul Üniversitesi tarafından tertiplenen jübilesinde, edebiyat tarihine geçecek nitelikte bir konuşma yapmıştı. Yıl: 1953.

dan merhum hakkında birkaç satır yazmak istiyorum.

İbnülemin Mahmut Kemal Bey, yaşadığı ve yaşattığı devri beraberinde götürülenlerden biriydi. Mercan'daki —babasının adını taşıyan— Mühürdar Emin Paşa Sokağı'ndaki 13 numaralı büyük ve üç katlı konağında, son yıllarında tek başına otururdu. Konağın zemin katını, yakınlarında Baysal ailesi kullanırdı.

Bu konağın odaları, ünlü hattatların paha biçilmez levhaları ile doluydu. Sehpa üzerinde antika eşyalar vardı. Büyük salonun tavanı bir yüz yıla yakın edebiyat sohbetlerinin yankıları ve Klasik Türk Müziği'nin ilahi nağmeleriyle titremişti.

Bundan 40 yıl kadar önce, müzik, tarih ve edebiyat çevrelerinde bir söylenti yaygınlıktı. Bu çevreler, tarih kitaplarına kadar geçen bir olaya tanık oldular. Mahmut Kemal Bey'in vaktiyle Sadrazam Salt Paşa'ya damat olmak istediği, fakat Salt Paşa ile kızının buna rıza göstermedikleri anlamına gelen bazı yayımlar yapıldı. Mahmut Kemal Bey, küçük bir kıvılcımdan parlayan barut fıçısı gibi ateşlendi! Bunu yazanları zehirli hicviyelerle yere semek istedi. Mahmut Kemal, bu konuyu açarak, güya kendisini küçük düşürmek isteyenleri cilt farelerle benzetirdi!

O yıllarda Ankara'da ikamet ediyordum. İbnülemin ile yazışmalarımız sürüyordu. Çünkü Ankara'daki bütün işlerini bana havale ederdi. Ben de gereken temasları yapar, onu hoşnut edebilecek sonuçlar alarak, kendisine bildirirdim.

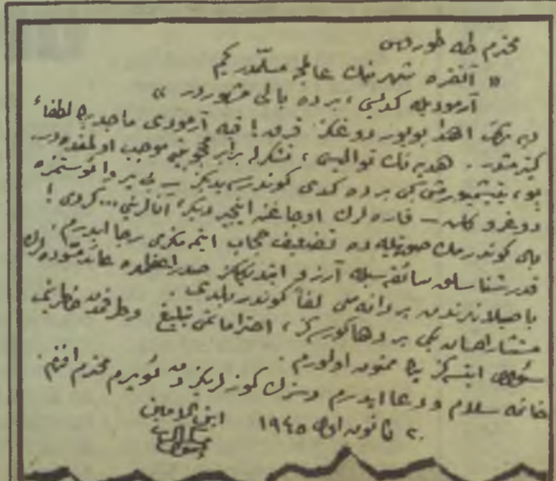
BİR SEPET ARMUT...

Bir arife günü —o sırada kendisi de Ankara'da oturan— Vehbi Koç, bağından (o yıllarda Ankara'daki eski bağlar bozulmamıştı) iki sepet dolu lula halis armut toplamış; bayram vesilesiyle sepetin birini hahmetli Munis Ozansoy'a, diğerini bizim eve göndermişti.

Sepetin kapağını açarak, bir tanesini yedim. Dişlerimi kullanmadan, armut ağzında eriyiverdi! Zaten Ankara armudunun şöhreti, bu niteliğinden geliyordu. Hemen sepetin ağzını kapattım. Tekini bile, evdeki çocuk çocuğa kaptırmadan, İstanbul'a —meyveler içerisinde en çok armudu sevdiğini bildiğim— Mahmut Kemal Bey'e gönderdim. Bununla ilgili olarak yazdığım mektupta, basında ve bir tarih kitabında, kendisinin damatlık meselesine dair yer alan yazılara itibar etmemesini, bu türden özel konuları değiştirerek yazanların kendisiyle münakaşe edecek kıratla bilgileri vâkif olmadıkları bildirdim. Sözü armut sepetine getirerek: "...Ankara'nın üç nesnesi meşhurdur derler: Balı, kedisi, armudu! Bal mevsiminde bulunmadığımızdan bal takdim edilmedi. Mevsiminde takdim olunacaktır. Efen-dimizin alâkası bulunmadığından, bir kedi gönderilmedi! Halisinden, bir sepet armut takdimiyle iktifa olundu" dedim.

Bilindiği gibi İbnülemin Mahmut Kemal Bey, derin bilgisi yanında, mizahta, hicivde ve hazırcıvaplılıktaki da

essiz bir üstatti. Bana gönderdiği cevabı —virgölüne dahi dokunmadan— kelimesi kelimesine aktarıyorum:

Muhterem Taha Toros
"Ankara şehrinin âlemce müsellemidir Kim Armuduyla kedisi, bir de balı meşhurdur"
diyerek ihda buyurduğunuz kırk! kiye armudu Macid Bey (1) lütfen getirmiştir. Hediyeinin tevalisi, teşekkürle beraber mahcupiyetli mucip olmaktadır.

Bu, yetişmiyormuş gibi bir de kedi gönderseydiniz —bi perva üstümüze doğru gelen— farelerin ocağına incir diker, analarını... kerdil! (2)
Bal göndermek suretiyle de taziyeli hicap etmemenizi rica ederim.

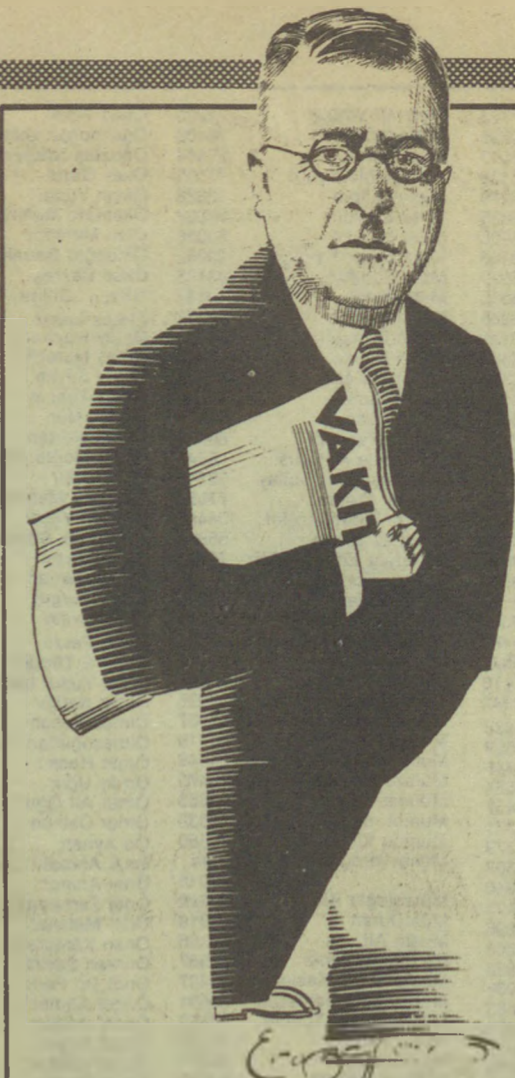
Kadirînaslık saikasıyla arzu ettiğiniz sadrazamlara ait müsveddelerin (3) basılanlarından bir danesi liffen gönderildi.

Müşteşar İhsan Bey'i (4) bir daha görseniz, ihtiramatımı tebliğ ve tarafımdan hatırını sual etseniz pek memnun olurum.

Hanımına selam ve dua ederim ve sizin gözlerinizden öperim efendim.

20 Kânunuevvel (Kasım) 1945
İbnülemin
Mahmut Kemal

- (1) Rahmetli dostum Macid Kayra (eski bakanlardan Cahit Kayra'nın ağabeyi) İller Bankası ile Anadolu Bankası genel müdürlüklerinde bulunuyordu. İbnülemin'i, fıkralarıyla giyaben tanıyordu. Karşılaşmak ve tanışmak için zaman zaman benden bir fırsat yaratmamı istiyordu. Armut sepeti, onun için İsabetli bir fırsat oldu.
- (2) İbnülemin, kendisini damatlık konusunda eleştiren bir tarihçi ile bir fıkra yazarmı, cilt farelerle benzetirdi!
- (3) O sıralarda Üstadın (Son Sadrazamlar) adlı ünlü eser forma formay yayınlanıp ciltlenmekteydi. İbnülemin'in orijinal el yazısıyla müsveddelerinin çoğu arşivimizdedir.

En sıkı bekâr Hakkı Tarık Us, (1889 - 1956) basın aşkını zirveye çıkaran, idealist, fakat eli sıkı bir gazeteci idi. Gelecek kuşaklara, basına kaynaklık edebilecek zengin bir kütüphane armağan etti. Kitabı, belgeye karşı olan tutkunluğu, onun mutluluğunu sağlıyordu. Bu, evliliğin üstünde eğilimdi...

(4) Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarı İhsan Sunğu'dur (1883-1946). Kültür tarihimize üzerinde çok yetenekli bir araştırmacıydı. Başta Bakan Hasan Ali Yücel olmak üzere, tüm bakanlık mensupları bu müsteşarlarıyla iftihar ederlerdi.

HAKKI TARIK US

Basın dünyasının ünlü bekârlarındandı. Eli sıkılığıyla, titiz çalışmalarıyla tanınırdı. Cumhuriyet'in ilanından sonra —milletvekilliği döneminde— basının örgütlenmesinde katkısı olanlardandı. Geçmiş değerlerin unutulmaması için jübileler yapar, bu konuda yolculuk bilmez bir gayret sarfederdi. Ama her davranışında ekonomik hesaplar baş köşede yer alırdı. Basın tarihimiz için, devletin bile yapamayacağı araştırmalar, derlemeler yaparak, koleksiyonlar, belgeler satın alarak basına kaynak olabilecek bir kütüphane oluşturdu. Hakkı Tarık için bunun zevki, evlilik sevgisinin ve mutluluğunun çok üstündeydi.

Başgizladığı kütüphane, Beyazıt'ta adını taşımaktadır. Onu yakından tanıyanların yorumu şudur: Eğer Hakkı Tarık bekâr kalmasaydı, bu kütüphaneyi kuramazdı!

KÜSKÜN BİR BEKÂR

Prof. Mükrimin Halil, kısa boylu, Mevlevî külahına benzeyen başı, Japon'u anımsatan çehresiyle, herkes tarafından tanınır ve sevilirdi. Doçentliği sırasında tanıdığı —sonradan bir lisede tarih öğretmeni olan— sarışın öğrencisinin kendisine varamasından üzgündü. Bu nedenle evliliğe küskün olduğu söylenirdi. Öyle sanıyorum ki, kitaplara ve kitaplarla ilgili sohbetlere ayırdığı geniş zamanı —şayet evlenmiş olsaydı— bulamazdı. En çok sevdiği kitap ve sohbetten ayrılamazdı.

DÜŞÜNCE ADAMI SAKALLI CELAL

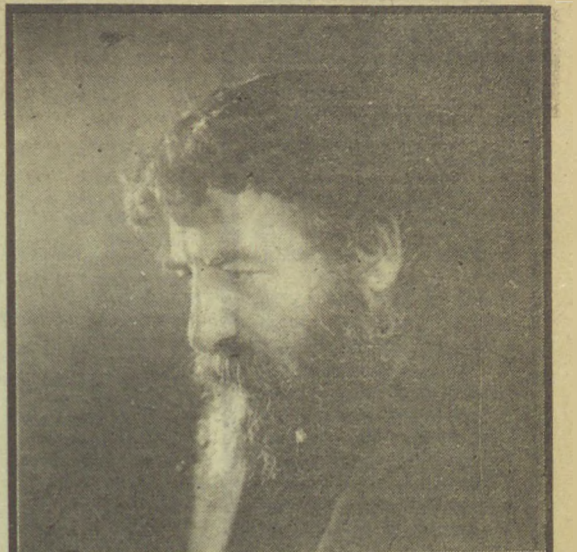
Önceki kuşakların Sakallı Celal diye tanımladığı düşünce adamı, esrarengiz, iç dünyası ve garip görünümü ile, toplumdaki ve evlilikten uzak yaşayan bir kişiydi. Bir macera adamı olduğu söylenirdi. Kimsesiz geçmişini anlatmazdı ama Abdülhamit'in bahriye nazırı bir paşasının oğlu olduğu biliniyordu.

Sakallı Celal, lise müdürlüğü yapmış, çevirmenlik görevinde bulunmuş, amele çavuşluğu üstlenmiş, ama her zaman amirlerinin mantıksız tutumlarını yüzlerine vurmuş ve belki de bu yüzden işlenerek nereye gittiyse izlenmiş bir kişiydi. Adres verebilecek sabit bir yeri yoktu ki evlensin! Cüzdanı yoktu ki, kullansın!

Koltuğunun altında, terlikleriyle pijamasını yerleştirdiği ve katiksiz birkaç dilim somunu sığdırdığı valiz biçimindeki çantası ile dolaşırdı. Şokaktaki herkesten şüphe eder biçimde yürürdü. Şükrü Saraçoğlu'nun kısa süreli Millî Eğitim Bakanlığı sırasında Ankara Lisesi'nde müdür olan Sakallı Celal'e şöyle bir mektup göndermişti:

"... Üniversitedeki öğrenci azlığı nedeniyle bu yıl il-senin 10. ve 11. sınıflarındaki öğrencilerin de mezun olacak 12. sınıf (o yıllarda lise olan Sultaniler 12 sınıflıydı) öğrencileri ile birlikte imtihana sokulacaktır..."

Sakallı Celal, hemen bakanın mektubuna şu karşılığı vermiş:

"Yalnız" adam Sakallı Celal, kıvrık saçları, tel tel gür sakallıyla, Avrupalı bir düşünür görünümündeydi. Hem maceracı, hem şüpheci yaradılışı oluştundan, evlenmeyi hiç düşünmedi...

Ünlü karikatürist Ramiz'in çizgileriyle uzun sakallını ele vermeyen Sakallı Celal...

Kırgın bekâr Ord. Prof. Mükrimin Halil Yınarcı Ünlü bir tarihçiydi. Ömrü arşivlerle, kitaplar ve tarihten kaynaklanan sohbetler arasında geçti. Evlenmek için ayıracak zamanı ve idealindeki kadını bulamadı. Kitabı aşırı tutkunluğu bekâr kalmasına neden oldu.

"10 ve 11. sınıflarının son sınıf olan 12. sınıflarla birlikte imtihana sokularak diplomaya hak kazanmaları, şimdiye kadar görülmemiş bir mucizedir! Oysa, yurdumuzda Cumhuriyet'in ilanıya mucize dönemi geride kalmıştır!"

Sakallı Celal'in büyük bir toplantıda söylediği şu söz, bugün bile hâlâ geçerliliğini sürdürmektedir:

"Bizim geri kalmamızın sebebi, bilgilerin ilgisiz ve ilgisizlerin bilgisiz olmasından kaynaklanmaktadır."

Yakın yılların bu orijinal düşünce adamı, soyadı olan "Yalnız" kelimesini almıştı. Bu soyadı onun kişiliğine ne kadar da çok yakışıyordu! Kimsesiz ve beş parasızdı. Bir banka kurucusunun yatmak için ona gösterdiği apartmanın çatı katında barınırdı. Yalnızlık içinde ölümle sonuçlanan hastalığıyla kucaklaşarak bu çatı altında gözlerini kapadı.

PERŞEMBEYE
DEVLET ADAMI ÜNLÜ BEKÂRLAR

Niçin? Evlenemediler

TAHA TOROS

Meclis'e bekârlardan vergi alınması önerisi gelince, buna kürsüde şiddetle karşı çıkan Erzurum Milletvekili Nakiye Elgün de, bütün ömrü boyunca bekâr kalmıştı...

Kadınlar da bekârlığı seçer

● Türkiye'nin ilk kadın rektörü Prof. Saffet Alpar, babasının bir bankaya yatırdığı altınları, "Benim evlenme çağıma geçti, babamın yatırdığı altınları verin!" diye istemişti!

5

OSMANLI döneminde şeriat kurallarının teşvik ve himaye edici yönü nedeniyle bekârlıkta ısrar eden kadınlara pek rastlanmazdı. Uzun süre bekâr kalan kadınlar, konu komşuların el birliği ile bir münasibi bulunarak, evlendirilirdi. O dönemlerde talibi çıkmamış kızları evlendirmek için "çöpçatan" ya da "bohçacı" denilen ve bu işleri —sevabı ötesinde— meslek halinde yürüten kadınlar vardı. 1908 devriminden sonra toplumda kadına verilen pek az hürriyet düşüncesi, Cumhuriyet rejiminde dünya kadınlarına örnek olabilecek bir düzeye ulaştı. Bu bakımdan kadınlar da, erkeklerin uğraşları gibi çeşitli işlerde çalışır oldular. Ev geçindirmeye, aile yükünü omuzlamaya ya da siyasi alanlarda görevler yüklenmeye başladılar.

Küçük yaşlardan beri kendilerini toplumun sosyal ve siyasal düşünceleri arasında bularak, kafalarını ve gönüllerini bu yola yönettikleri için evlenmeyi düşünmeyen birkaç seçkin kadınımdan örnek olarak söz edeceğim.

JÖNTÜRKLER ARASINDA BİR KADIN

İstibdat yönetimine karşı hürriyeti sağlamak amacıyla yurt dışına giderek faaliyetlerini yabancı ülkelerde sürdürönlere dünya tarihinin verdiği müşterek ad, "Jöntürkler"dir. 19.uncu yüzyıl sonlarına doğru başlayan bu akım, 1908 Temmuz'unda hedefine ulaştı. Hareketin başında Ahmet Rıza ile Prens Sabahattin bulunuyordu. Zaman zaman yaptıkları işbirliğinden çok, karşıt görüşlü olan iki grubun liderleri ve bu gruba dahil olmadan "Jöntürk" hareketini destekleyen kişilerin yayın organları vardı.

En büyük örgüt merkezi Paris'te olan Ahmet Rıza'nın liderliğini yaptığı Osmanlı İttihat ve Terakki Cem-

Kadınlara güvenemeyen bekâr: Karakurt

Bir zamanlar satış rekoru kıran abartmalı aşk romanlarının yazarı Esat Mahmut Karakurt (1902-1977), kademli bekârlardandı. Evlenmekten korkardı. Bu konudaki cesaretsizliği, kadınların sadakatsizliğinden kuşku duymasından kaynaklanırdı. Urfa'nın köklü bir ailesinden gelen ataları arasında hayli çapkınlar olduğunu söylüyor. Birbirine pek benzemeyen üç fakülte de okumuştur. Edebiyat, hukuk ve dışiş mektebinde uzun yıllarını geçirdi. Belki de romanlarına malzeme çıkarmak için bu türden değişik fakültelelere devam etti.

Esat Mahmut Karakurt'un eli biraz sıkıydı. Türk basınında "Afrodit Davası" diye yer alan olayda, edebiyatçılığı ile hukukçuluğunu perçinleyen savunması nedeniyle büyük şöhret yapmıştı.

Karakurt, uzun öğretmenlik yıllarında çok öğrenci yetiştirdi ve özel dersler verdiği zengin ailelere girip çıktı. Bu tür öğretmenliklere para almaktan çok, romanlarına konu yapacak materyel toplamak için girmişti.

Selma Rıza Hanım, 19. yüzyıl sonlarında, Sorbon'da öğrenim yapan ilk Türk kadınıdır. Jöntürkler arasında tek kadın gazeteci idi. Ağabeyi Ahmet Rıza Bey'in Fransızca yayınladığı Meşveret gazetesinde, onun yardımcısıydı. Ağabeyi gibi, o da dünyaevine girmeden, 69 yaşındayken, 1941'de öldü.

yeti'ydi. Bu örgüt, Fransız olarak "Meşveret", Türkçe olarak "Şurayı Ümmet" adlı gazeteleri yayınlardı.

Ahmet Rıza'nın küçük hemşiresi Selma Rıza Hanım, —Türkiye'den sahte bir İtalyan pasaportu ile— yurt dışına çıkabilmiş ve Paris'te ağabeyine kavuşarak, sosyoloji tahsilini tamamlamış, "Meşveret" gazetesinin yayınında görev almıştı. Paris arşivlerindeki bilgilere göre Selma Rıza, Fransa'da okuyan ilk Türk kadınıdır.

1908 devrimi üzerine Ahmet Rıza Bey'le birlikte yurda dönen Selma Hanım, önceleri şefkat ve hayır kurumlarında, kadınları ve kadın haklarını korumayı amaçlayan derneklerde görevler aldı. Ağabeyi Ahmet Rıza gibi bekâr olarak dünyamızdan ayrıldı. Kendisini topluma adanmış bir kadın olarak tanıttı. Hatta mütareke döneminde "Mandacılar" a en şiddetli hücumu Selma Rıza Hanım yapmıştı.

Gövde yapısı hayli iri olan Selma Hanım, siyasi ve kültür açısından dağarcığı zengin, davranışları nazik bir kadındı. Bekâr olarak 69 yaşında öldü (1872-1941). Kız kardeşi Aliye Rıza Hanım da (1869-1913) hiç evlenmedi. Bu suretle her iki hemşire, ağabeyleri Ahmet Rıza Bey gibi bekâr olarak dünyamızdan ayrıldılar.

UNUTULMAZ NAKİYE ELGÜN

Meşrutiyet döneminde kendisini kültür, şefkat amaçlı kadınları ve fakirleri himaye örgütleri kurmaya adanmış ve cumhuriyet dönemine bu alan-daki tecrübe birikimleriyle giren Nakiye Elgün (1880-1954), yakın yılların unutulmaz simalarındandı. İttihatçıların kadınlarımız için sosyal ve kültürel konulara yönelindikleri sırada Nakiye Hanım silüeti belir-mişti. O, bir bakıma kara günlerimizin göz yaşartan bir hatibi idi. Balkan Savaşı'ndaki yenilgimiz üzerine 8 Şubat 1913 günü yaptığı konuşma ile, İstanbul'un aydın kişilerini ağlattı. Mütareke yıllarının acı günlerinde Sultanahmet mitingine katılan on binlerin önünde siyahlar giyerek kürsüye çıktı ve söze şöyle başladı:

"Ey yaşlılar, gençler, kadınlar, çocuklar. Ey geçmiş-i şereflerle dolu bir imparatorluğun ulusu, bugün muh-teşem camilerin önünde toplanan sizlere selam olsun. Bir büyük felaket karşısında yüreği inanç ve metanet

dolu Türk kadınlarının sade bir üyesi olarak karşınıza çıkıyorum."

7 Şubat 1920 tarihli önlü Fransız dergisi "Illustration", onun kürsüde alınmış bir fotoğrafı ile işgal devletlerini kinayan konuşmasını sansüre tabi tutmadan yayınlamıştı. Nakiye Elgün'ün yankılı sesi Cumhuriyet döneminde de sosyal açıdan yoksulların, kadınların savunucusu olarak duyuldu. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildiğinde, bu hakkı ilk kullananlardandı.

Büyük Millet Meclisi kürsüsünde en çok görülen kadın milletvekili idi. Toplumun dertlerini dile getiren, eğitim yaralarına merhem öneren Nakiye Elgün, Meclis içinde ve dışında saygı toplayan seçkin bir kadındı. Bütün ömrünü toplum davalarını izlemekle geçirdi. Bu yüzden evlenmeye vakit bulamadı. Hatta eğitim bile göstermedi. Bekâr olarak gözlerini kapadı.

Nakiye Elgün, bekâr kalışının öyküsünü şöyle anlatır: "... Aşkından inkisara uğramış değişim ve bekârlığım bu yüzden değildir. Genç kızlık çağında birçok taliplerim çıktı. Fakat ben, mektebi bitirdikten sonra içtimai sahada çalışmaya başladığım için, evlenmeye bir türlü yanaşmadım. Her isteyenim çıktığında, 'Ben bu işi gereği gibi yürütebilirim miyim?' diye uzun uzun düşündüm. Evlendiğim takdirde ya evimi, yahut da sosyal konulardaki çalışmamı aksatacağımı düşünerek, endişe ediyordum. İkisinden birinin tercihli hususunda kendimi zorladığım zaman, sosyal alanda çalışmayı evliliğin üstünde buldum. İşte bu nedenle evlenmedim ve bekâr kaldım."

BEKÂRLIK VERGİSİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan bekârlardan vergi alınması teklifi üzerine Erzurum Milletvekili Nakiye Elgün, olanca gücüyle bağırarak karşı çıktı. Etkili konuşması ile bu kanun teklifini reddetti.

Bekârlardan vergi alınması teklifinin iki amacı vardı. Birinci amaç, bekârları evliliğe yönlentmek, ikinci amaç da bütçeye gelir sağlamaktı. Parlamentoda Nakiye Hanım, verginin aleyhinde konuşunca, o dönem Meclis kürsüsünün gediklilerinden Antalya Milletvekili

Bütün romanlarında, aşkı, mutluluğu ve mehtabı işleyen Muazzez Tahsin Berkand (1896-1984), hiç evlenmedi. Üç yabancı dil bilen romancımız, kültür ağırlıklı bir sohbetçiydi. Berkand, 25 yıl öncesi, bir toplantıda görüldü. Sol başta oturan, önlü kadın romancımız Muazzez Tahsin, sağ başta oturan Taha Toros.

Dayanamayanlar Sultan Abdülhamid döneminin son yıllarında, evlenmek için tanıştılar. Ama evlilikleri, tanışmalarından 40 yıl sonra ve emekliliklerinde gerçekleşti! O yaşlarda da mutlu bir yuva kurulabileceğini kanıtladılar. Bunlardan biri ordumuzda, diğeri eğitim alanında isim yapmış kişilerdi: "Türk Lavrensi" olarak tanınan Şevket Galatalı (1881-1956) ve Türkiye'de ilk yüksek tahsil diploması alan Şekibe (Ögel) Galatalı (1890-1969).

Nakiye Hanım, İttihat ve Terakki Partisi'nin kadın eğitimcilerindendi. Osmanlıların vilayetlerinden olan Beirut'a Arap kızların eğitimi için gönderilmişti.

ROMANCI BİR BEKÂR HANIM

Muazzez Tahsin Berkand (1896-1984), Fransızca, Almanca dillerine vukufu dolayısıyla yaptığı çevirilerle ve özellikle sayıları hayli kabark telif eserleriyle son kuşağın doyaya izlediği bir romancı idi. Kültürünün mayasını yabancı okullardan almış, yillarca öğretmenlik yapmış, Osmanlı Bankası mütercimliği ile Paris'te bulunmuş olan Muazzez Tahsin Berkand'ın romanlarının kaynağı genellikle aşk ve mehtaptan oluşmuştur. Ne var ki bütün romanlarında mehtabı ve aşkı böylesine renklendiren Muazzez Tahsin Berkand, dünyaevine girmeden dünyasını değiştirdi. Romanlarından bazıları, aşk filmlerine de konu olmuştu.

DAYANAMAYANLAR

Davranışlarıyla, beyanlarıyla bekâr kalmayı tercih ettikleri ve adları müzmin bekâra çıktığı halde, sonunda evlenenlere de rastlanmaktadır. Bunlardan biri Atatürk'le yaşıt olup, Türk Ordusu'nun değerli kumandanlarından ve siyasi alanda çalkantılı yaşamıyla tanınan Galatalı Şevket'ti.

Bekârlığa adeta tapan Ord. Prof. Kazım İsmail Gürkan da geç evlenenlerdendi. Doğan kızını kucağında gezdirirken, dünyadaki saadetlerin en üstün olanının bu olduğunu söyledi. Prof. Gürkan'ın kısa süren evliliği, mutluluk içerisinde geçti. Ne var ki, milletimizin nadir yetiştirdiği çok yönlü kişiliği olan Kazım İsmail Gürkan, erken denilecek bir yaşta öldü. Kadriyeli İstanbul Belediyeysi, yerinde bir hareketle evlinin önünden geçen Babiali semtinin en güzel caddesine onun adını verdi.

(1) O günlerde tahminen bir ekrek 8 kuruş, bir kilo zeytin ve peynir 25 kuruş, bir gazete 5 kuruştu. Reşat altını da 8 liraydı.
(2) Meslektaş ve yakın arkadaş Prof. Remziye Hırs'ın denlenmiştir.

**YARIN:
BEKÂR KALEMŞORLAR**

li Rasih Kaplan (Hoca), bekârlardan vergi alınmasını savundu. Nakiye Elgün'ün görüşünü çürütmek için özetle şöyle konuştu:

"Nakiye Hanım, bekârlık vergisinin aleyhinde konuştu. Elbette böyle bir teklifin aleyhinde konuşur. Zira, kendisi bekârdır."

Nakiye Elgün, Rasih Hoca'nın tebersümlü konuşması bitince kürsüye fırladı ve milletvekili arkadaşlarına niçin bekâr kaldığını anlattı. Arkasından da mantığını kullanarak, aşağı yukarı şu sözlerle vergi tasarısını reddetti:

"Maliye Bakanlığı'nın teklifinde bekârlardan alınması düşünülen vergi tutarı, hesap kitap 300.000 liradan ibarettir (1). Bu miktar para, bekâr kalmayı kafalarına yerleştirmiş olan kaç kişiyi ürkütür? Ve onları evlenmeye zorlar. Memleketimizde öyle bekârlar vardır ki, onu, on beşi bir araya gelirse, bu 300.000 lirayı her yıl bekâr kalmaları uğruna gözlerini kırpmadan verirler."

İLK KADIN REKTÖR: PROF. ALPAR

Hiç evlenmeyen bilim adamı önlü bir kadınımda da Prof. Saffet Rıza Alpar'dır (1904-1981).

Sultan Abdülhamit'in meşhur seraskerlerinden Müşir Zeki Paşa ile yine önlü kişiliği olan Namık Paşa'nın torunu Saffet Hanım, İskodra kahramanı olarak şöhreti askerlik tarihimize geçen şehit Hasan Rıza Paşa'nın kızıdır. Almanya'da ilk kimya tahsilini yapan Türk kadınıdır. Türkiye'nin de ilk kadın dekanı ve ilk kadın rektördür.

Prof. Saffet Alpar da evlenmeden gözlerini kapamıştı. Bu vesileyle önlü kimya profesörümüzün evlenmesiyle ilgili başından geçen bir olay anlatılır (2). Şöyle ki:

Baba Hasan Rıza Paşa, ileride evlenirken çeyiz masrafı yapmış diye tek kızına adını ve onun çocuk yaşında bir bankanın kasasına bir miktar altın koyar. Ne var ki Saffet Hanım, hiç evlenmez. Yaş ilerleyince bankaya başvurarak, "Benim evlenme çağıma geçti. Babamın bıraktığı altınları verin" der. Uzun formalitelerden sonra, babasının bankaya koyduğu altınları bir hatıra olarak alır.

İSMAİL HABİB SEVÜK (1892-1954)

Edebiyat tarihine taze bir hava getirmişti.

TAHİR NADİ, Şair Eşref ve Neyzen Tevfik paralelinde yaman bir hiciv şairiydi.

Ömrü boyunca Beyoğlu'na çıkmayan, bir kez bile sinemaya gitmeyen hiciv ustası Tahir Nadi, karikatürcülerin esin kaynağıydı...

...Ve bekâr sanatçılar...

● Rey kardeşler de çeşitli sanat dallarında adlarını duyurdular, ama nikâh masasına oturmadan göçüp gittiler

TAHİR Nadi Ozanozğü (1876-1953), iki kuşak öncesindeki dönemde, şair Eşref gibi, Neyzen Tevfik gibi, ünlü bir hiciv şairiydi. Bağdat'ta, Mardin'de, Selanik'te, Ankara'da, Adana'da ve İstanbul'da yarım yüzyıla yakın Farsça, Arapça, daha sonraları Türk dili ve edebiyatı okuttu.

İstanbul'da, Nuruosmaniye semtinde bir zamanlar edebiyatçılarla gazetecilerin sıkça devam ettikleri "İkbal Kiraathanesi"nin gedikliiydi. Bu kahvenin, Malik Bey adında kibar bir sahibi vardı. Tahir Nadi'ye, kahvesinin üstünde, ikameti için bir oda vermişti. Tahir Nadi, sabahın ilk saatlerinde kahvenin açıldığı sırada aşağıya iner, kapatıldığı vakte kadar, nargile içerek burada otururdu.

Orijinal bir görünümü vardı. Hacıyağıyla saçlarını lüle lüle yapar, kaşlarını boyar —kadınlar gibi— kirpiğine sürme çekerdi!

Ömrü boyunca sinemaya gitmemiş, Beyoğlu'na çıkmamıştı! Onun sineması ve zevk dünyası, hayalhane dediği, beynindeydi. Evliliği hiçbir zaman düşünmemişti. Onu mutlu eden tek şey, zehirli hicviyeler söylemek ve kahveye gelenlerle sohbet etmekti. Değişik tipinin karikatüristlere sermaye oluşu nedeniyle, karikatürcülerle fıka yazarlardı, İkbâl'e giderler, Tahir Nadi'nin etrafında, kakkahaları tavanlarda akisler yapan, bir çember oluşturlardı. Onun, köşesinde yapılmaz kaldığı saatlerde tek zevki, nargilesini fukurdatarak, bilardo oynayan delikanlıları seyretmekti!

ÇİRKİNLERE İYİ NOT

Tahir Nadi'ye —erkek okullarından ziyade— kız okullarında görev verilirdi! İmtihanlarda, çirkin olan kız öğrencilere —güzel kızlardan— daha fazla ve bol notlar verdiği söylenirdi!—

Kimsesi yoktu. Türkiye'de Farsça'yı en iyi bilenlerdendi. Mevlânâ'dan, Ömer Hayyam'dan, Hafız Şirazi'den çeviri yapanlar, onun dizinin dibinden ayrılmazlardı. Bilgi dağarcığından yararlanmak isteyenlere, cömertçe ve detaylarına kadar bilgiler verirdi.

Bir hiciv küpüydü. En uzun hicvi bir kaside şeklinde yazdığı ve Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'ye gönderdiği'dir. Necati Bey döneminde Tahir Nadi İstanbul'dan Adana'ya sürülmüş fakat Adana'nın sıcaklarına dayanamamıştı. O sırada yazdıkları, kulağın kulağa söylenir dururdu.

Tahir Nadi'nin sert hicivleri ile kıyaslanamayacak nitelikte, nezih ve yumuşak hicivlerin ustası Halil Nihad Boztepe'dir. Divan Edebiyatı'nın esintisi sezilir. Trabzon'da doğan şair (1880-1949) 3. dönemden itibaren milletvekilliği yaptı. Hiç evlenmedi. Ankara'da, kalmakta olduğu hastanede, ıstıraba dayanamayıp, fazla uyku hâpı alarak öldü.

Hitabeti, üslubundaki tatlılık ve acıcılık ile tanınan edebiyat tarihçimiz, Milli Mücadele yıllarında Mustafa Necati'ler ve Vasıf'larla işgali protesto eden dergilerin sahipliğini yaptı. Edebiyat hocalığı ve milletvekilliği görevini yürüttü. Hiç evlenmedi. Gırtlak kanserinden öldü.

KARDEŞ BEKÂRLAR

Bir kültürlü soydan gelen Ekrem Reşit Rey (1900-1959) ile Cemal Reşit Rey (1904-1985), sanat dünyamızın sınırlarını aşarak, yabancı ülkelerde de tanınan kardeşlerdendi. Ekrem Reşit'in Fransızca ve Türkçe romanları ve operetleri vardır: 1930'da "Désorientée" ile, 1931'de yayınlanan "Le Vie de Barberousse" (Barbaros'un Hayatı), Melek (Le Turban Dénoué), "Les glaces de formantes Sultan Cem, "Çelebi" vs. gibi. Bunlardan Cem ile Çelebi, Fransızca, operettir. Yine Fransızca olan (Barbaros'un Hayatı), 12. baskısını yaptı. "Hava-Cıva", "Üç Saat", "Lüküs Hayat", "Deli Doğu", "Maskara", "Saz-Caz", "Kokteyl" gibi eserler Şehir Tiyatrosu için hazırlanmış operet ve komedilerdir.

Geçtiğimiz aylarda kaybettiğimiz Rey kardeşlerin küçüğü, ünlü müzisyen ve devlet sanatçısı Cemal Reşit Rey, mesleğinin zirvesine çıkan bir sanatçıydı. Rey kardeşler, çok yerlerde ve zirvelerde göründüler, ama onları nikâh masasında gören olmadı.

YARIN:

"EVLENMEK Mİ? HAŞA!"

Namık İsmail, resim sanatının nazariyatı ile tekniğini perçinlemiş ünlü bir ressamdı.

SANATÇILARIN kalpleri, genellikle aşka yatkın olur. Bunlar evli de olsalar, bekâr da kalsalar, —gerçek sanatçı iseler— mesleklerinin sihirliliği ilhamları içerisinde yaşarlar. Güzel sanatların çeşitli dallarında ün yapan sanatçılar arasında —müzik ve tiyatro dallarındakilere kıyasla— ressamlar arasında bekârlar daha çoktur. Bunun nedenleri arasında, “model” üzerinde çalışmaların etkisi var mıdır? Bilmiyoruz.

Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin müdürlerinden ünlü ressamımız **Namık İsmail**, bekâr olarak genç denilecek bir yaşta öldü (1890-1935).

Değişik, güzel kadın çevreleri arasında, gözde bir bekârdı. Bu açıdan belki de evlenmeyi hiç düşünmedi.

Bir kadın romancımız, yıllarca önce, bir gazetede geçmişini anlatırken, evleneceği gece eşinin sakat olduğunu görünce, —bir gece için de olsa— çok sevip beğendiği **Namık İsmail**'e kaçtığını açık bir şekilde itiraf etmişti!

Edebiyatla da ilgisi olan **Saip Tuna**, gençliğinde Berlin ve Paris'teki bulvar ressamlığının meyvelerini, ancak Ankara'ya yerleştikten sonra alabildi.

Saip Tuna, —bir aralık modeli olan— güzel bir çingene kızı ile, az kalsın evlenecekti! Ama ilerisi için kıza güvenemediğinden, nüfus kâğıdındaki bekâr kelimesini, evliliğe dönüş-türmedi.

Bizden çok, Fransızların ünlü bir ressamı olarak tanınan —dostum— **Fikret Mualla** ise, maceracı, kavgacı hali ile, hiç de evliliğe elverişli tiplerden değildi.

BÜYÜKELÇİ

Cumhuriyet döneminin başlangıcından beri, bekâr elçiler arasında, hemen hatıra gelenler arasında **Âli Türkgeldi**, **Vasif Çınar**, **Hüseyin Ragıp Baydur**, **Esat Altuner** bulunmaktadır. Bunlardan **Hüseyin Ragıp Baydur** ile **Âli Türkgeldi**, —garip bir tesadüf— aynı yıl doğup, aynı yıl ölen büyükelçilerimizdendir.

Hüseyin Ragıp Baydur (1890-1955), büyük ülkelerin başkentlerinde (Moskova, Roma, Washington, Londra gibi) memleketi temsil etti. Edebiyatçı ve gazeteci **Hakkı Süha Gezzin**, Londra'da ölen **Baydur** için yazdığı bir makalesinde, “Milletini ve memleketini düşünmekten, kendini düşünmeye vakit bulamadı?” demişti.

SÜLEYMAN NAZİF'İN GÖRÜŞÜ

Kendisi evli olduğu halde, bir zamanların ünlü gazetecisi ve edibi **Süleyman Nazif**, evliliğe karşı idi. Bu konu ile ilgili

● **Süleyman Nazif'ten, kardeşine**

“ağabey öğüdü”:

“Evlenmek mi? Haşa! Düşmanıma bile önermem!”

olarak, **Süleyman Nazif**'in, kardeşi şair **Faik Âli**'ye gönderdiği bir mektubuna değinmek istiyorum.

Paris'te UNESCO nezdinde büyükelçi iken vefat eden **Munis Faik Ozansoy**, Ticaret Bakanlığı Müsteşarlığı, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Başbakanlık Müsteşarlığı ve büyükelçilik gibi değişik ve üst makamlarda gece yarlarına kadar sürdürdüğü yorulmak bilmez çalışkanlığı ve zekâsı ile bilgisinin imtiyazıyla oturduğu her koltağı doldurmuştu. **Munis Faik Ozansoy** da bekârdı. Delikanlık çağında ve yükseköğrenimini yaparken, büyük aile yükünü omuzlamıştı. **Ozansoy**, ailesi için örnek bir evlat, eşsiz bir kardeşti.

Babası, “Edebiyat-ı Cedide” akımının ünlü şairlerinden **Faik Âli Ozansoy**, eski dönemin şiir dünyasında parlayan ve bir aristokrat gibi yaşayan, ama romantik taafları ağır basan bir kişiydi. **Munis**, ailenin en büyük erkek evladıydı. Anası ile babası ile ablasıyla, evlatlıklarıyla bir arada yaşamının mutluluğunu çok derinden tadanlardandı. Bu aile düzeninin bozulmasını baba **Faik Âli Bey** hiç istemezdi. **Munis** de, aynı düşüncelerle bekârlığını sürdürürdü.

Bir gün çevresindekiler, **Faik Âli Bey**'e, **Munis**'in evlendirilmesini önerdiler. Benim de hazır bulunduğum bir sohbet esnasında, **Faik Âli Bey**, onlara şu cevabı verdi:

“**Munis evlenmeden önce, düşüncelerine hayran olduğu amcasının mektubunu okusun!**”

Bu mektubun kapsamı, sonradan açıklandı. Şöyle ki:

Faik Âli Bey, gençliğinde İstanbul'un en güzel ve en eğlencesi bol semtlerinde oturmuş, gönlünce, şairce yaşamış ve bekârlığın zevkini çıkarmış! Vakta ki Burhaniye'ye kaymakam olarak atanmış. Bakmış ki, İstanbul'daki hayat gibi burada vakit geçirmeye imkân yok. Evlenmeyi düşünmüş. “Edebiyat-ı Cedide”ciler arasındaki derin kardeşlik bağları uyarınca, “**Servet-i Fünun**” mensubu arkadaşlarına bu arzusunu mektuplarla bildirerek, evlilik konusundaki görüşlerini istemiş. Bu arada, tabii ki konuyu ağabeyi **Süleyman Nazif**'e de yazmış. Bütün arkadaşları, evliliği hayatın normal bir akışı, tabiat kanununun bir gereği olarak yorumlamışlar ve uygun bulmuşlar. Ne var ki, gelen cevaplar arasında tek istisna, ağabeyi **Süleyman Nazif** tarafından gönderilmiş. Mektupta evlilik konusunda şu cümle yer almış:

“Evlenmek mi? Haşa! Değil öz kardeşime, düşmanıma dahi tavsiye etmem!”

Oysa, **Süleyman Nazif**, yukarıda belirttiğimiz gibi, o sıralarda evlilikte kıdemi olan bir kişi idi!

BİTTİ

